

Datum 2021-06-16
Diarienummer 0559/21

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Socialdepartementet - Författningsförslag i promemorian Barnet bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7)

Göteborgs Stad delar generellt utredningens bedömning vad avser de förslag som lämnas och lämnar därför inga särskilda synpunkter på dessa. Förslag till ny lagstiftning tillstyrks.

Däremot anser Göteborgs stad att barnets bästa bör utgöra ett självständigt rekvisit vid bedömning av om vård enligt LVU ska upphöra i enlighet med förslaget i Utredningen om tvångsvård för barn och ungas slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Vid bedömningen ska det fästas särskilt avseende vid barnets inställning, om barnet sedan låg ålder eller under lång tid vårdats i familjehemmet, barnets umgänge med och relation till vårdnadshavarna samt om barnet har en nära relation till familjehemsföräldrarna och en god förankring i den sociala miljön i enlighet med 11 kap. 2 § i författningsförslaget (SOU 2015:71).

När det gäller uppföljningen av placerade barn har regeringen föreslagit sex månader. Göteborgs stad anser att tiden för uppföljning av ett tidigare placerat barn som återgår till föräldrarna behöver förlängas till att vara minst ett år eller så lång tid som de individuella omständigheter och förutsättningar som det aktuella barnet kräver.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Daniel Bernmar (V), Axel Darvik (L), Jessica Blixt (D) och Jörgen Fogelklou (SD) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt yrkande från M, L, C, D, V och MP den 11 juni 2021 (bilaga A).

Marina Johansson (S) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som stadsledningskontoret föreslagit (bilaga B) och avslag på yrkande från M, L, C, D, V och MP den 11 juni 2021 (bilaga A).

Kommunstyrelsen beslutade utan omröstning att bifalla Daniel Bernmars m.fl. yrkande.

Elisabet Lann (KD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 11 juni 2021 (bilaga A).

Representanterna från M, L, C och KD antecknade som yttrande en skrivelse från den 14 juni 2021 (bilaga C).

Representanterna från S antecknade som yttrande en skrivelse från den 16 juni 2021 (bilaga D).

Göteborg den 16 juni 2021
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Axel Josefson

Mathias Sköld

Yrkande angående – Remiss från Socialdepartementet - Författningsförslag i promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Stadsledningskontorets förslag till remissyttrande avslås och ersätts med nedanstående text.

Yrkandet

Göteborgs Stad delar generellt utredningens bedömning vad avser de förslag som lämnas och lämnar därför inga särskilda synpunkter på dessa. Förslag till ny lagstiftning tillstyrks.

Däremot anser Göteborgs stad att barnets bästa bör utgöra ett självständigt rekvisit vid bedömning av om vård enligt LVU ska upphöra i enlighet med förslaget i Utredningen om tvångsvård för barn och ungas slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Vid bedömningen ska det fästas särskilt avseende vid barnets inställning, om barnet sedan låg ålder eller under lång tid vårdats i familjehemmet, barnets umgänge med och relation till vårdnadshavarna samt om barnet har en nära relation till familjehemsföräldrarna och en god förankring i den sociala miljön i enlighet med 11 kap. 2 § i författningsförslaget (SOU 2015:71).

När det gäller uppföljningen av placerade barn har regeringen föreslagit sex månader. Göteborgs stad anser att tiden för uppföljning av ett tidigare placerat barn som återgår till föräldrarna behöver förlängas till att vara minst ett år eller så lång tid som de individuella omständigheter och förutsättningar som det aktuella barnet kräver.

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Socialdepartementet - Författningsförslag i promemorian Barnet bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7)

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning vad avser de förslag som lämnas och lämnar därför inga särskilda synpunkter på dessa. Förslag till ny lagstiftning tillstyrks.

Däremot menar Göteborgs Stad att det finns anledning att lämna synpunkter vad gäller de delar av utredarens uppdrag som inte föranlett några lagförslag, närmare bestämt delarna som berör bedömningen av barnets bästa som självständigt rekvisit vid prövning av upphörande av LVU-vård samt möjligheten för socialnämnden att kräva alkohol- eller drogtest när uppföljning pågår efter avslutad LVU-vård.

Barnets bästa som självständigt rekvisit vid bedömning av om vård enligt LVU ska upphöra

Det är viktigt att ha i åtanke att barn som omhändertagits med stöd av LVU på grund av missförhållanden i hemmet har fått sina rättigheter kränkta av föräldrarna, ibland under en längre tid. Om familjehemsvården fungerar väl kan barnet efter omhändertagandet återfå den trygghet, säkerhet och stabilitet som barnet har rätt till och som krävs för att barnet ska kunna utvecklas på ett positivt sätt. Ett barn som har vårdats en längre tid i ett familjehem knyter ofta nära och starka band till familjehemmet samtidigt som banden försvagas till de föräldrar som utsatte barnet för missförhållandena. Barn vill också i många fall bo kvar i det familjehem som de ser som sin familj. Även om de ursprungliga missförhållandena i hemmet upphör kan det under sådana förhållanden stå klart att det bästa för barnet är att få bo kvar i familjehemmet. Det finns dock i dagsläget ingen laglig grund för att beakta risken för att barnet tar skada av en separation från familjehemmet vid prövningen av om LVU-vården ska upphöra, vilket i sig framstår som anmärkningsvärt med tanke på att LVU ska vara en skyddslagstiftning för barn där vad som är bäst för den unge ska vara avgörande för de beslut som fattas med stöd av LVU.

Utredaren gör bedömningen i promemorian att barnets bästa inte ska utgöra ett självständigt rekvisit vid bedömning av om vård enligt LVU ska upphöra. Utredaren hänvisar bland annat till att bestämmelserna om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken och om flyttningsförbud enligt 24 § LVU är avsedda att skydda barn mot att behöva flytta från sitt familjehem om barnet har rotat sig där. De argument som utredaren framför för sitt ställningstagande är övertygande, men Göteborgs Stad menar att det kan ifrågasättas om de ändringar som utredaren istället föreslår är tillräckliga för att tillgodose tvångsvårdade barns behov av trygghet, säkerhet och stabilitet.

En förutsättning för att vårdnaden ska kunna flyttas över till familjehemsföräldrarna är att familjehemsföräldrarna samtycker till en vårdnadsöverflyttning. Det är ett stort åtagande att ta över vårdnaden om ett barn då det bland annat innebär att familjehemmet övertar ansvaret för att barnets rätt till umgänge med föräldrarna tillgodoses. De kan vara komplicerat att balansera föräldrarnas önskemål om umgänge med det ansvar för barnets välbefinnande som följer med vårdnaden. Även familjehem som har en nära och stark anknytning till det placerade barnet kan därför tveka inför att överta vårdnadsansvaret.

Om det inte finns förutsättningar för att flytta över vårdnaden till familjehemsföräldrarna kan visserligen ett flyttningsförbud aktualiseras då det i den beskrivna situationen kan finnas en påtaglig risk för barnets hälsa eller utveckling om barnet skiljs från familjehemmet. Tanken med flyttningsförbudet är dock att det ska vara en temporär åtgärd och inte ett sätt att på lång sikt trygga situationen för ett barn som skulle fara illa av att skiljas från familjehemmet. Om det saknas förutsättningar för en vårdnadsöverflyttning kan det därför ifrågasättas om barnets rätt till trygghet, säkerhet och stabilitet kan tillgodoses på längre sikt. Frågan uppmärksammas inte i promemorian och med tanke på att det inte är ovanligt att familjehem tvekar inför en vårdnadsöverflyttning bör denna fråga belysas närmare.

I en tidigare utredning ”Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU” (SOU 2015:71) föreslogs bland annat att barnets bästa skulle införas som ett självständigt rekvisit vid prövningen av om vård i familjehem enligt nuvarande 2 § LVU skulle upphöra. Vid bedömningen skulle det enligt förslaget fästas särskilt avseende vid barnets inställning, om barnet sedan låg ålder eller under lång tid vårdats i familjehemmet, barnets umgänge och relation till vårdnadshavarna, och om barnet har en nära relation till familjehemsföräldrarna och en god förankring i sin sociala miljö. Såsom utredaren till den nu aktuella promemorian har påtalat talar rättssäkerhetsskäl mot ett införande av ett så vitt rekvisit som ”barnets bästa”. Göteborgs Stad menar dock att det med hänsyn till tvångsvårdades barns behov av trygghet, säkerhet och stabilitet bör övervägas om det istället för ”barnets bästa” ska införas mer preciserade rekvisit som gör det möjligt att beakta barnets

anknytning till familjehemmet och egen vilja vid prövningen av om vården enligt LVU ska upphöra.

Befogenhet att besluta om drogtester för vårdnadshavare vid uppföljning av vård med stöd av LVU

Utredningen föreslår att det inför umgänge ska under vissa situationer vara möjligt för socialnämnden att besluta att vårdnadshavare eller förälder ska lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av om han eller hon är påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, dopningsmedel eller annan hälsofarlig vara. För vårdnadshavare föreslås samma typ av kontroll även kunna beslutas inför en prövning av upphörande av vård enligt LVU. Ett sådant beslut ska kunna överklagas. Utredningen bedömer vidare att socialnämnden inte bör få befogenhet att besluta om drogtest efter upphörande av LVU, det vill säga under den lagreglerade uppföljningen. Utredningen framhåller att det redan innan upphörandet av LVU ska ha genomförts en genomgripande utredning där dessa förhållanden måste ha beaktats. Att besluta om drogtest för vårdnadshavare vid uppföljningen bedöms utgöra en inskränkning i den personliga integriteten och det anses tveksamt om en sådan inskränkning är förenlig med Europakonventionen. Om det uppkommer någon misstanke om att ett barn far illa under en uppföljning bör istället beslut om ny utredning fattas.

Göteborgs Stad menar dock att det även vid omsorgsfullt genomförda utredningar kan vara svårt att upptäcka återfall i missbruk. Motivationen för en vårdnadshavare att vara drogfri är oftast väldigt hög i samband med att vården ska upphöra och barnet flytta hem. Det innebär dock en stor förändring och omställning för vårdnadshavaren när barnet väl kommer hem efter LVU-vård och påfrestningarna på vårdnadshavare och barn kan bli stora. Det är först när viss tid förflutit och till exempel bristande sömn och konflikter lett till ökad stress för vårdnadshavaren, som risken för återfall kan antas öka. Socialtjänsten träffar barnet och vårdnadshavarna vid begränsade tillfällen under uppföljningen, vilket medför att återfall i missbruk inte alltid är möjliga att upptäcka utan att ett drogtest genomförs. Hänsynen till vårdnadshavarens personliga integritet och rätt till privatliv måste mot den bakgrunden vägas mot barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling. Göteborgs Stad anser därför att befogenheten att besluta om drogtest för vårdnadshavaren även bör omfatta den tid då uppföljning pågår efter avslutad vård enligt LVU.

Yttrande angående – Remiss från Socialdepartementet - Författningsförslag i promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7)

Yttrandet

Alliansen välkomnar flera av förslagen då de stärker barns rätt och tydliggör lagstiftning på området. Innehållet i förslaget innebär en förstärkning av socialtjänstens skyldigheter och handlingsutrymme i förhållande till barnets bästa vilket bedöms kunna bidra till att säkerställa barnets behov av trygghet, säkerhet och stabilitet.

Alliansen anser till skillnad från utredningen att socialnämnderna ska ha befogenhet att besluta om vårdnadshavare eller förälder ska lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av om han eller hon är påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, dopningsmedel eller annan hälsofarlig vara även efter att vården har upphört. Motivationen för en vårdnadshavare att vara drogfri är oftast väldigt hög i samband med att vården ska upphöra och barnet flytta hem. Det innebär dock en stor förändring och omställning för vårdnadshavaren när barnet väl kommer hem efter vård enligt LVU och påfrestningarna på vårdnadshavare och barn kan bli stora. Det är först när viss tid förflutit och till exempel bristande sömn och konflikter lett till ökad stress för vårdnadshavaren, som risken för återfall kan antas öka. Socialtjänsten träffar barnet och vårdnadshavarna vid begränsade tillfällen under uppföljningen, vilket medför att återfall i missbruk inte alltid är möjliga att upptäcka utan att testning genomförts. Hänsynen till vårdnadshavarens personliga integritet och rätt till privatliv måste mot den bakgrunden vägas mot barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling.

Avseende förslaget om ett tidigareläggande av bedömning av vårdnadsöverflyttning ser vi att det finns en del hinder och risker som behöver ses över. Familjehemmen nekar många gånger till att överta vårdnaden då familjehemmen förlorar handledning från socialtjänsten samtidigt som de kan bli part i mål gällande umgängesfrågor och eventuella vårdnadstvister. Vidare upphör vården och barnets egna ekonomiska resurser

ska bekosta dess uppehälle. Nuvarande bestämmelser innebär ett hinder för vårdnadsöverflyttningar då familjehemmen inte vill att barnets egna medel används för den dagliga försörjningen och därmed gör att barnets sparande blir lidande.

Förslaget att socialnämnden inte får besluta att vård enligt LVU ska upphöra förrän de omständigheter som föranledde vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt, innebär större möjligheter för socialtjänsten att skydda barn. Möjligheten till bättre och tydligare uppföljande bedömningar i förhållande till vårdnadshavarnas förmågor kommer ge stöd för att barn inte flyttas tillbaka till en ogynnsam miljö.

Yttrande angående remiss från Socialdepartementet – Författningsförslag i promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör

Barns bästa är en fråga vars vikt inte går att understryka nog. Framtagandet av denna aktuella och så angelägna lagstiftning är en process som behöver hanteras i en mängd instanser. Det krävs att denna lagstiftning är precis och framförallt rättssäker i sin utformning för att säkerställa att den tillämpas på ett korrekt sätt och lever upp till sitt syfte – att se till barns bästa.

Vi socialdemokrater anser att det aktuella tjänsteutlåtandet belyser den juridiska problematiken på ett bra sätt och avser att bifalla detta.